MARKÉTA BRHLÍKOVÁ, TOMÁŠ DROBNÝ A MONIKA MIKULÁŠKOVÁ

MUZEJNÍ EDUKACE V PAMÁTNÝCH VILÁCH

Vydalo Moravské zemské muzeum, Metodické centrum muzejní pedagogiky, Brno, v roce 2024.

Petr Svoboda

O tom, že jednou ze základních rolí muzea coby instituce je výchova a vzdělávání, jiným slovem edukace, není žádných pochyb. Edukátory, tedy pracovníky vzdělané a zkušené jak v muzejnictví, tak také v pedagogice, dnes najdeme téměř v každém muzeu. Obsadit tuto pozici dostatečným počtem dobře kvalifikovaných zaměstnanců se ukazuje být mnohdy problematické, zároveň jsou na nové zaměstnance kladeny vysoké nároky i očekávání při přípravě nových edukačních programů pro různé cílové skupiny s různým zaměřením podle konkrétních muzejních objektů, sbírek nebo dokonce jednotlivých sbírkových předmětů. Poměrně mladým fenoménem je pak zpřístupňování památných vil. Metodika, kterou vydalo Metodické centrum muzejní pedagogiky při Moravském zemském muzeu, tak přichází právě včas, aby byla vodítkem pro edukátory stále početnější skupiny těchto specifických muzejních poboček.

Za povšimnutí stojí už samotný pojem „památné vily“ v názvu knihy. Zprvu jsem váhal, jestli toto neobvyklé označení skutečně vystihuje dosti širokou skupinu objektů, stojících na rozhraní mezi šlechtickým sídlem a rodinným domem, vystavěných pro rodiny různých vrstev a profesí, a nakolik se překrývá s již ustálenými pojmy, jako je „House Museum“ či „dům-muzeum“. Vzápětí jsem si ale musel odpovědět, že se názvem zřejmě podařilo obsáhnout právě to podstatné. Ostatně je to stručně, srozumitelně a hlavně výstižně vysvětleno v druhé kapitole knihy. Právě tam najdeme definici základních pojmů, bez kterých se při čtení metodiky neobejdeme.

Pedagogickým aspektům práce s vilou jako vzdělávacím objektem se věnuje následující z kapitol. Vilu podle ní můžeme chápat jako objektové učivo – když sama budova slouží k poznávání, jako soubor osobních příběhů, které lze zprostředkovat návštěvníkům; jako imerzivní prostředí, umožňující prožitek a empatii, nebo jako nástroj formování integrity člověka – spojující poznání, cit i etickou reflexi. Edukátor zde vystupuje jako průvodce procesem poznání, který propojuje historické, architektonické a emoční vrstvy. Jak využít teorii v praxi ukazují konkrétní příklady programů ověřených ve Vile Löw-Beer v Brně. Čtveřice zvolených programů zahrnuje různé cílové skupiny, od nejmenších dětí přes studenty středních škol a gymnázií po rodiny či seniory. Naznačeny jsou i možnosti odlišných přístupů využívaných v dalších vilách v ČR i v zahraničí.

Poslední z kapitol představuje praktický metodický rámec pro přípravu edukačního programu krok za krokem, od prvotního návrhu programu po jeho reflexi. Součástí je i „matrix podnětů“, který má napomoci strukturování nápadů a rozvíjení tvořivého myšlení edukátorů. Následuje bibliografie klíčové literatury s anotacemi stejně jako soupis použité a další doporučené literatury.

Praktickým kapitolám v zásadě není co vytknout. Snad jen menší důraz na vzdělávání dospělých. V tomto ohledu může být inspirací Winternitzova vila v Praze, která je ale v soukromých rukou a není muzeem. Osobně pak postrádám ještě jednu věc: publikace radí, jak se vyrovnat s prezentací obtížných témat, jako je holokaust nebo vyvlastnění v době nacismu či socialismu. Řada podnikatelských vil však byla coby účetní součást podniků zabavena na základě Benešových dekretů. Tato krádež, kterou není možné svést na nenáviděný totalitní režim, je dnes v prezentaci a edukaci většinou tabu a to považuji za chybu.

Slabinou celé publikace je však úvodní kapitola, která se snaží uvést téma metodiky do širšího kulturního, památkového, pedagogického i filozofického kontextu. Činí tak bohužel nepříliš úspěšně. Už jazyk této kapitoly je v porovnání s jasným jazykem zbytku publikace obtížný a nejasný, jednotlivé části si v definičních pojmech odporují a především odporují definicím upraveným a používaným v celém zbytku publikace. Text navíc odbíhá od tématu a obsahuje i věcné chyby (mj. nepřesné přepisy z legislativy, kdy např. „ústřední seznam kulturních památek“, §7 zákona č. 20/1987 Sb., je tu „seznamem kulturního dědictví“). Úvodní kapitola zjevně vznikala ve spěchu a editor ji zařadil na poslední chvíli, neboť text dalších kapitol s úvodem nepočítá a i odkazy na kapitoly navzájem v dalším textu číselně neodpovídají vložení úvodu. Publikace by byla čtivější, věrohodnější a kompaktnější bez něj.

Ve výsledku je však metodika praktickou příručkou pro práci se specifickým typem kulturního dědictví. Pomůže především začínajícím muzejním edukátorům, inspiraci v ní však jistě najdou i ti zkušenější, navíc odkazuje na četnou další podnětnou literaturu. Autoři vycházejí z české tradice muzejní pedagogiky a památkové péče, ale inspirují se i anglosaským konceptem objektového učení a moderními teoriemi kulturní paměti. Velkou přidanou hodnotou je skutečnost, že text kombinuje teoretická východiska s konkrétními příklady z praxe.